

*Дробот О. В., кандидат психологічних наук,
доцент кафедри психології і педагогіки,
Університет Сучасних Знань (м. Київ)*

СЕМАНТИЧНИЙ КОНСТРУКТ «ПОСАДА УПРАВЛІНЦЯ» У СВІДОМОСТІ КЕРІВНИКІВ ТРЬОХ РІВНІВ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ СВІДОМОСТІ

У даній статті представлено результати дослідження зв'язку між типами керівників трьох рівнів розвитку управлінської свідомості – отриманих – за даними Психогеоетричного тесту та їхнім способом ототожнення візуальних об'єктів-стимулів з управлінською посадою – за даними Візуального семантичного диференціала.

Ключові слова: управлінська свідомість, семантичний конструкт «посада управлінця», рівні розвитку управлінської свідомості, візуальна семантика, психогеоетричний тип

в статтє представлены результати исследования взаимосвязи между типами руководителей трех уровней развитости управленческого сознания – по данным Психогеоетрического теста и способом отождествления ими визуальных объектов-стимулов с управленческой должностью – по данным Визуального семантического дифференциала.

Ключевые слова: управленческое сознание, семантический конструкт «должность управляющего», уровни развитости управленческого сознания, визуальная семантика, психогеоетрический тип

Проводилось емпіричне дослідження психосемантичної структури візуального образу світу професії управлінців, зокрема способів ототожднення візуальних об'єктів-стимулів с професійними нахилами в свідомості керівників. Представимо дослідження семантичного конструкту «посада управлінця» в трьох рівнях розвитку управлінської свідомості – УС1; УС2; УС3 [6] та порівняємо семантику професійної посади в контрольній групі інженерів.

Виходячи з мети дослідження, якою виступає вивчення особливостей змістової структури управлінської свідомості [8], дослідження проводилося безпосередньо у професійному середовищі підприємств національного виробника, що спеціалізуються на виробництві товарів та наданні послуг. Вибірку дослідження склали керівники організацій недержавної форми власності, та їх підрозділів, що не являються власниками підприємства, займають постійні управлінські посади різних рівнів управління (президент компанії, директор, завідувач відділом, начальник цеху, майстер, менеджер, адміністратор) та відносяться до виробничої сфери діяльності й сфери послуг, виконують функції управління у різних напрямках господарської діяльності. Усі

респонденти пройшли первинний етап добору на предмет відповідності базовим критеріями: наявність базової вищої освіти; щонайменше п'ять років досвіду керівної роботи, знання іноземної мови. Всього опитано 423 особи, які займають різні керівні посади. Середній вік досліджуваних становить 43,71 років, статистичний розкид показників віку – від 28 до 64 років (табл. 1.).

Вибірка не була збалансована за статтю учасників: 356 чоловіків (84%) і 67 жінок (16%), що зумовлено об'єктивними причинами, оскільки переважна більшість керівників – це особи чоловічої статі. Досліджувані мають різний досвід роботи (від 5 до 36 років управлінського стажу) та базову вищу освіту з різних спеціальностей, що визначається реаліями сучасної економічної ситуації. Всього з групи досліджуваних: 62% (262 керівника) мають базову вищу технічну освіту, 31% (131 керівник) – економічну, 7% (30 керівників) – гуманітарну; 42% від усіх (178 керівників) мають другу вищу освіту або пройшли курси підвищення кваліфікації з економічних питань та менеджменту організації. Розподіл досліджуваних за статтю, віком і досвідом роботи показано в і табл. 1.

Таблиця. 1.

Характеристики вибірки експериментальної групи (УС) емпіричного дослідження

Характеристики	Вік			Стать		Управлінський стаж		
	Мінім.	Максим.	Сер.	Ч	Ж	Мінім.	Макс.	Сер.
Вибірка (n=423)	28	64	43,71	356	67	5	36	15,65

З метою верифікації гіпотези про відмінність управлінської свідомості від іншого типу свідомості – свідомості інженера – була сформована контрольна група. Необхідність показати відмінність управлінської свідомості від саме свідомості інженера (ІС) назріла тому, що більшість управлінців мають базову технічну освіту та інженерну спеціалізацію. Таким чином передбачалося, що відокремлення саме управлінської свідомості, з її особливими характеристиками, від професійної свідомості інженера надасть прямі докази існування першої як окремої і самостійної. Тому назріла необхідність формування саме групи інженерів як контрольної.

Контрольна група інженерів склала 63 особи з числа працівників тих самих організацій, з яких набиралася експериментальна група. Серед них 49 чоловіків (79%) та 14 жінок (21%). Всі члени контрольної групи мають базову технічну освіту з різноманітних інженерних спеціальностей (інженер - електрик, механік, будівельник, програміст, акустик, технолог). Вони ніколи не займали керівних посад, мають щонайменше п'ять років професійного досвіду. Розподіл досліджуваних за критеріями показано в табл. 2.

Таблиця 2.

Характеристики контрольної групи (ІС) емпіричного дослідження

Характеристики	Вік			Стать		Професійний стаж		
	Мін.	Макс.	Сер.	Ч	Ж	Мінім.	Максим.	Сер.
Вибірка (n=63)	26	61	43,5	49	14	5	38	17,42

Вибірка контрольної групи за основними параметрами (вік, стаж роботи) порівнювана з основною групою досліджуваних керівників.

Експериментатором зазначалося, що зібрана за їх допомогою інформація буде необхідна для більш глибокого аналізу управлінського особистісного потенціалу в ході проведення атестації та ротатції кадрів.

Дослідження проводилося в реальній професійній ситуації, а отже, зібрані дані надають максимально адекватну інформацію про специфіку свідомості управлінців.

У дослідженні семантичного конструкту «посада управлінця» були застосовані методи:

Методика частково керованої семантизації Візуального семантичного диференціала (стандартний набір зображень О.Ю. Артем'євої [2]). Дозволяє реєструвати прояви однієї з модальних семантик – візуальної рис.1. За предмет дослідження була нами обрана візуальна семантика форм, що реєструє ставлення до безсюжетних геометричних зображень. Стимульним матеріалом послуговували 8 карток з контурними зображеннями, що є випадковими трансформаціями кола. (Рис.1).

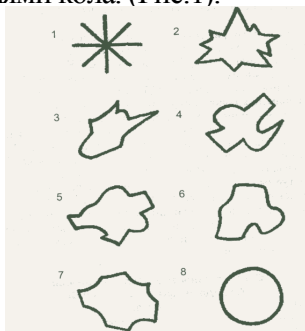

Рис.1. Стандартний набір зображень-стимулів

Експериментальна інструкція є такою: «Вам будуть послідовно пред'явлені зображення. Ваше завдання полягає в тому, щоб:

1. Розглянути надані вам зображення.
2. Назвати кожному з них одним словом-іменником.
3. Підібрати до кожної з них по 3-5 прикметників, що виражають будь-які якості цих зображень.
4. Дати відповідь на питання: «На яку з даних зображень схожа професія управлінця?»
5. Закінчити речення: «Психологічно Я схожий (схожа) на зображення №...»

Спеціальний інтерес становлять ті властивості, які при оцінці зображень будуть по-різному асоціюватися досліджуваними.

Психогеоетричний тест С. Делінгер, адаптований О.О. Алексєєвим та Л.О. Громовою [Ошибка! Источник ссылки не найден.] та модифікований у даному дослідженні. Основною ідеєю сучасної психогеоетрії можна вважати існування візуальної психосемантики форм, семантики стійкої, культурно незалежної. Мається на увазі існування зв'язку між формою об'єкта, з яким контактує суб'єкт, і структурами, які організують смисли у свідомості суб'єкта. Ці зв'язки за природою є асоціативними та несвідомими.

Виходячи з експериментально доведеного існування суб'єктивної семантики форм [2;3], ми приймаємо за постулат те, що використовувані в тестах геометричні фігури відрізняються саме за свою семантикою. Особистісна типологія, заснована на вільному виборі геометричних форм, дозволяє

Питання психології

зондувати своєрідну систему індивідуально-типологічних відмінностей, які С. Делінгер називає формами особистості. Ми скористаємося цим методом визначення індивідуальності за допомогою п'яти геометричних фігур – квадрат, трикутник, прямокутник, коло та зигзаг.

Групі досліджуваних пропонується типова інструкція: «Розгляньте п'ять зображених тут фігур. Оберіть ту з них, стосовно якої Ви можете сказати: це – Я або ту з них, яка першою привернула Вашу увагу. Запишіть її назву під номером 1. Далі проранжуйте останні чотири фігури в порядку зменшення їх привабливості для Вас і запишіть відповідні їм номери». Фігура, яку досліджуваний обирає першою, визнається його суб'єктивною формою, оскільки вона дозволяє судити про домінуючі риси характеру та особливості поведінки досліджуваного. Інші фігури, за С. Делінгер, виступають в ролі своєрідних модуляторів, що модифікують основну суб'єктивну форму. Втім, автор методики не пояснює, яким чином основна суб'єктивна форма модифікується

іншими фігурами. У нашому дослідженні представлено суб'єктивна форма, що модифікується фігурою за номером два на основі дослідження семантики візуальних форм [5, 7]. Тим більше, що фігура-модулятор у композиції з суб'єктивною формою створює своєрідну семантичну єдність, удвічі складнішу за саму суб'єктивну форму. За великим рахунком, інші три фігури, що залишилися, також відіграють роль у цій смисловій мозаїці, але число комбінацій, що можуть бути розглянуті, настільки велике, що їх психосемантична інтерпретація могла б стати предметом окремого дослідження. Тому у даному випадку ми обмежимося семантикою лише парних комбінацій першої та другої з обраних досліджуваними фігур.

Кожній з фігур було присвоєно цифру-маркер: квадрат – 1, трикутник – 2, прямокутник – 3, коло – 4, зигзаг – 5, що дозволило отримати 20 комбінацій двозначних кодів. Якщо виключити повторення однакових цифр в одному коді, ці комбінації виглядають таким чином (табл. 3):

Таблиця 3.

Комбінації модифікованих психогіометричних кодів

12 Керівник	21 Керівник	31 Винахідник	41 Вчений	51 Тривожний
13 Винахідник	23 Виконавець	32 Неемотивний	42 Виконавець	52 Емотивний
14 Виконавець	24 Керівник	34 Емотивний	43 Емотивний	53 Винахідник
15 Вчений	25 Тривожний	35 Неемотивний	45 Інтуїтивний	54 Інтуїтивний

Перша цифра тут позначає основну суб'єктивну форму, друга – фігура-модулятор. Наприклад, код 23 означає, що досліджуваний вибрав трикутник як основну форму особистості (2) та прямокутник як його модулятор (3). В цілому, квадрат інтерпретується як конструктивне начало; трикутник як домінуюче начало; коло у препозиції – як соціальна інтуїція, у постпозиції – як емоційність; зигзаг у препозиції – стратегічна інтуїція, у постпозиції – емоційність. Типологія провадилася за типологічною інтерпретацією А.В.Лібіна, В.В.Лібіна та Е.В.Лібіної [2]:

Інтерпретація показників:

I тип - "керівник". Зазвичай це люди, що мають схильність до керівної та організаторської діяльності, орієнтовані на соціально-значущі норми поведінки, можуть володіти даром хороших оповідачів, що ґрунтується на високому рівні мовного розвитку. Мають гарну адаптацію в

соціальній сфері, домінування над іншими утримують в певних межах.

II тип - "відповідальний виконавець" - володіє багатьма рисами типу "керівник", однак у прийнятті відповідальних рішень часто присутні коливання. Даний тип людей більш орієнтований на "вміння робити справу", високий професіоналізм, володіє високим почуттям відповідальності і вимогливості до себе та інших, високо цінує правоту, тобто характеризується підвищеною чутливістю до правдивості. Часто вони страждають соматичними захворюваннями нервового походження як наслідок перенапруги.

III тип - "тривожно-недовірливий" - характеризується різноманітністю здібностей та обдарованості - від тонких ручних навичок до літературної обдарованості. Зазвичай людям даного типу тісно в рамках однієї професії, вони можуть поміняти її на абсолютно протилежну і несподівану, мати також хобі, яке по суті є другою професією.

Питання психології

Фізично не переносять безлад і бруд. Зазвичай конфліктують через це з іншими людьми. Відрізняються підвищеною ранимою і частина сумніваються в собі. Потребують м'якому підбадьорюванні.

IV тип - "науковець". Ці люди легко абстрагуються від реальності, володіють "концептуальним розумом", відрізняються здатністю розробляти "на все" свої теорії. Зазвичай володіють душевною рівновагою і раціонально продумують свою поведінку.

V тип - "інтуїтивний". Люди цього типу мають сильною чутливістю нервової системи, високою її виснажуваністю. Легше працюють на переключаємості від однієї діяльності до іншої, зазвичай виступають "адвокатами меншини", за яким стоять нові можливості. Мають підвищену чутливість до новизни. Альтруїстичні, часто проявляють турботу про інших, володіють хорошими ручними навичками і образним уявою, що дає можливість займатися технічними видами творчості. Зазвичай виробляють свої норми моралі, мають внутрішнім самоконтролем, тобто воліють самоконтроль, негативно реагуючи на посягання, що стосуються їх свободи.

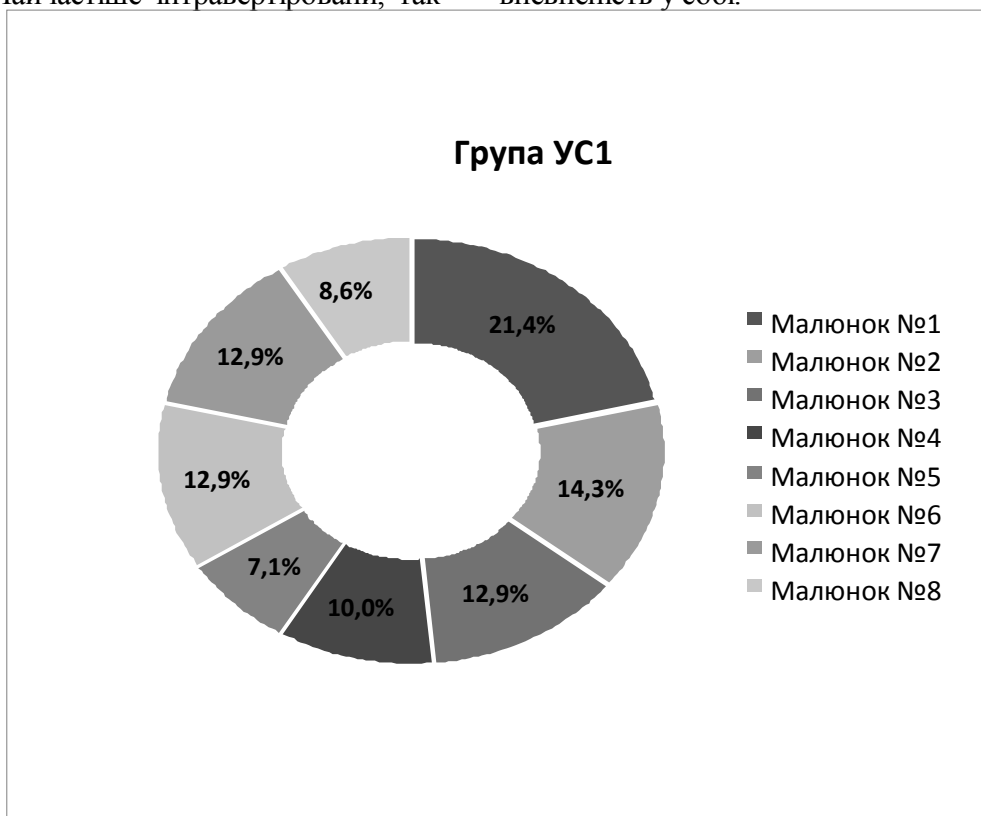
VI тип - "винахідник, конструктор, художник". Часто зустрічається серед осіб з "технічною жилкою". Це люди, що володіють багатою уявою, просторовим баченням, часто займаються різними видами технічного, художнього та інтелектуального творчості. Найчастіше інтравертіровані, так

само, як інтуїтивний тип, живуть власними моральними нормами, не сприймають жодних впливів з боку, крім самоконтролю. Емоційні, одержимі власними оригінальними ідеями.

VII тип - "емотивний". Володіють підвищеним співпереживанням по відношенню до інших, важко переживають "жорстокі кадри фільму", можуть надовго бути "вибитими з колії" і бути враженим від жорстоких подій. Болі і турботи інших людей знаходять в них участь, співпереживання та співчуття, на який вони витрачають багато власної енергії, в результаті стає скрутної реалізація їх власних здібностей.

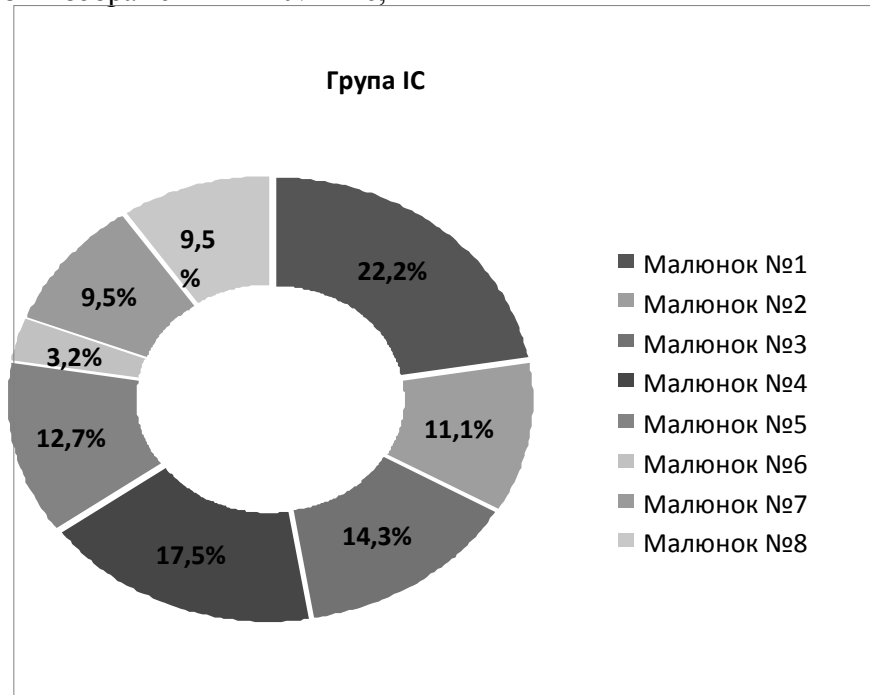
VIII тип - має протилежною тенденцією емотивно типом. Зазвичай не відчуває переживань інших людей або ставить до них з неухважністю або навіть посилює тиск на людей. Якщо це хороший фахівець, то він може змусити інших робити те, що він вважає за потрібне. Іноді для нього характерна "черствість", яка виникає ситуативно, коли в силу якихось причин людина замикається у колі власних проблем.

Згідно з таблицями семантичних атрибутів, управлінці з високим рівнем управлінської свідомості –УС1 ідентифікуючи себе із зображенням № 6, продукують такі семантичні атрибути: «лінійний, великий, стійкий» (12,9%) (рис. 2). У таких самоіменаціях відчувається стенична позиція суб'єкта, самоповага і впевненість у собі.

Рис.2. Розподіл ототожнень «Я» з візуальними об'єктами у групі УС1.

У той час як представники групи ІС вбачають у тому компоненті свого «Я», яке асоціюється із зображенням № 6, характеристики «цікавий, непотрібний, грубий, сухий» (3,2%) (рис.4.33).

Рис.3. Розподіл ототожнень «Я» з візуальними об'єктами у групі ІС.

Останній факт можна інтерпретувати як самодистанціювання, відчуженість представників групи ІС, що вочевидь пов'язано з професійною нереалізованістю.

Статистично оброблялися дані, отримані із застосуванням Психометричного тесту С. Делінгер. Порівняльний частотний аналіз результатів за групами керівників представлено у табл.4.

Таблиця 4

Відносний розподіл професійних нахилів за групами досліджуваних

Професійні нахили \ Групи	ІС	УС1	УС2	УС3
Керівник	12,7%	30,0%	22,8%	25,0%
Винахідник	4,8%	11,4%	13,2%	9,7%
Вчений	28,6%	5,7%	8,2%	8,3%
Тривожний	6,3%	7,1%	10,7%	9,7%
Виконавець	27,0%	8,6%	6,4%	18,1%
Неемотивний	7,9%	7,1%	5,0%	4,2%
Емотивний	1,6%	12,9%	13,2%	9,7%
Інтуїтивний	11,1%	17,1%	20,6%	15,3%
Всього	100%	100%	100%	100%

За результатами тестування був отриманий такий розподіл професійних нахилів за психометричним тестом представленості психологічних типів досліджуваних інженерів й управлінців. У групах управлінців з високим (УС1) та

середнім (УС2) рівнем розвитку професійної свідомості пропорції представленості тих чи тих типів розрізняються лише на рівні статистичної похибки: в обох групах переважають типи «керівник» та «інтуїтивний» (рис.4.).

Розподіл професійних нахилів за психометричним тестом

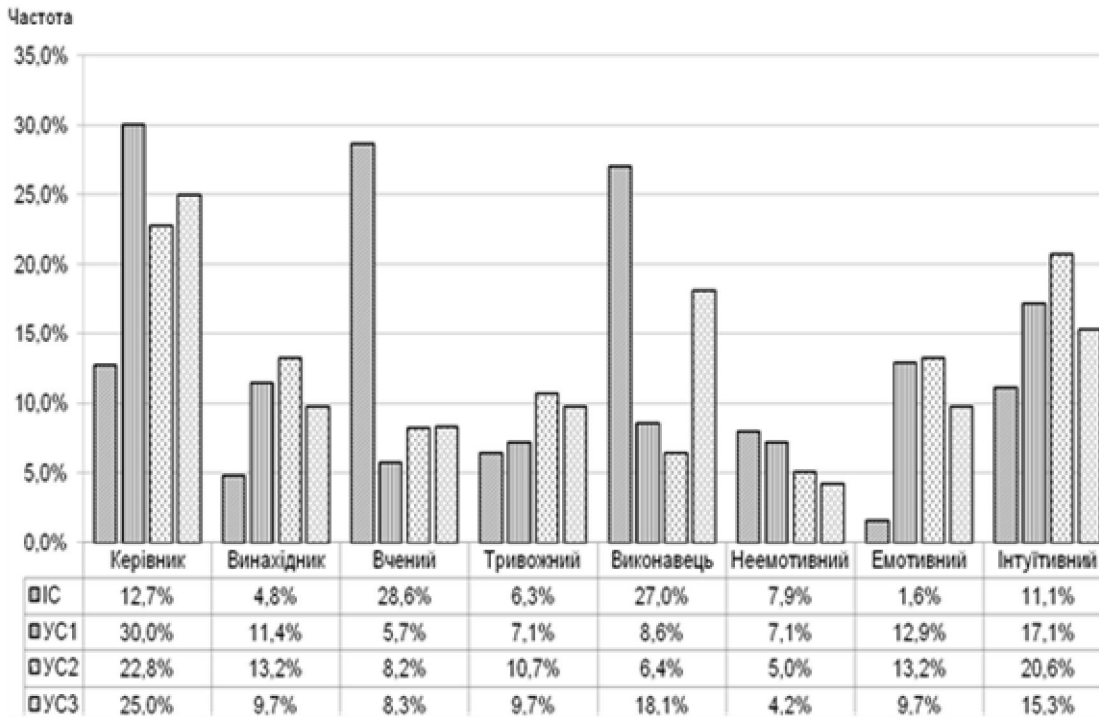

Рис. 4. Розподіл представленості психотипів за Психометричним тестом С. Делінгер.

Управлінці з низьким рівнем розвитку професійної свідомості, поряд з типом «керівник», представлені статистично вагомих типом «виконавець».

У групі порівняння, представлений фахівцями інженерних професій, переважають типи «вченого» та «виконавця». Несподівано мало тут представлено тип «винахідника», що є, з одного боку, підтвердженням переважання типу виконавця, а з іншого свідчить про таку його рису, як відсутність творчості. Найнижчий рівень інтуїції, порівняно з іншими групами, також підтверджує те, що типовий інженер – це компетентний виконавець.

Тим самим, статистично підтверджено тенденцію до переважання у управлінців таких якостей, як здатність до керування, розвиненої інтуїції та винахідливості.

Підлягав аналізу зв'язок між типами досліджуваних, отриманих (за даними Психометричного тесту) та їхнім способом ототожнення візуальних об'єктів з управлінською посадою (за даним Візуального семантичного диференціала).

Для аналізу зв'язку між двома номінальними показниками двох тестів ми використали, по-перше, χ^2 -квадрат критерій Пірсон, щоб перевірити саму гіпотезу про існування зв'язку. По-друге, щоб оцінити

силу зв'язку, ми скористалися двома коефіцієнтами, що обчислювалися на основі таблиці спряженості: це коефіцієнт контингенції C та коефіцієнт спряженості Чупрова T , які розраховуються за формулами:

$$T = \frac{\chi^2}{N\sqrt{(l-1)(m-1)}}$$

$$C = \frac{\chi^2}{\chi^2 + N}$$

де N – загальна кількість спостережень, l – кількість рядків таблиці спряженості, m – кількість стовпчиків, χ^2 – коефіцієнт квадратичної спряженості.

Остання величина розраховується за формулою:

$$\chi^2 = N \left(\sum_{i=1}^l \sum_{j=1}^m \frac{n_{ij}^2}{n_i + n_j} - 1 \right)$$

де n_{ij} – елемент матриці спряженості, n_i – сума елементів рядка i , n_j сума елементів стовпця j .

Обидва коефіцієнти використовувалися для оцінки сили зв'язку, при цьому більшим значенням коефіцієнтів відповідає більш сильний зв'язок показників.

Таблиці спряженості даних Психометричного тесту для розподілу

представленості психотипів та Візуального семантичного диференціала для розподілу ототожджень візуальних об'єктів з посадою досліджуваних, «Я», само ідентифікації з малюнками візуального семантичного диференціалу для кожної з досліджуваних

груп фахівців – інженерів й працюючих керівників високої, середньої та низької розвиненості управлінської свідомості, що відповідає означеним рівням.

Розрахункові коефіцієнти наведено у відповідних таблицях нижче.

Таблиця 4.

Коефіцієнти спряженості між типами досліджуваних за Психометричним тестом та їхнім способом ототожнення візуальних об'єктів з професією (в групі ІС) та з управлінською посадою (групи УС1, УС2, УС3)

Групи досліджуваних \ Назва статистики	χ^2 -квадрат Пірсона	Коефіцієнт контингенції $C^{a)}$	Коефіцієнт спряженості Чупрова T
ІС	108,45***	0,633	0,246*** ^{b)}
УС1	97,33***	0,582	0,199*** ^{b)}
УС2	253,79***	0,475	0,129*** ^{b)}
УС3	57,49***	0,444	0,114*** ^{b)}

Позначкою * в таблиці позначені $p < 0,05$, ** позначені $p < 0,01$, *** позначені $p < 0,001$

a) Для коефіцієнту контингенції не існує способу перевірки значущості

b) Значущість визначається за χ^2 -критерієм

Найбільшою мірою спряженими є показники зазначених тестів всередині груп інженерів та управлінців з високим рівнем розвитку свідомості. Оскільки нас більшою мірою цікавлять показники у групах управлінців, зосередимось на представниках груп УС1, УС2, УС3. Розглянемо найбільш характерний тип для кожної підгрупи – «керівник».

Згідно з таблицями спряженості даних Психометричного тесту та методики частково керованої семантизації візуальних стимулів та таблицями атрибутів зображень, з урахуванням найчастотніших реакцій досліджуваних можна зробити висновок, що носії високого рівня управлінської свідомості типу «керівник» готові атрибутовувати свою посаду в означеннях «пухнастий, рівний, білий, чіткий» (малюнок № 1). Той самий тип «керівник» з групи УС2 (у порівняно меншому ступені, але значущого зв'язку) атрибутовує посаду в означеннях «грандіозний, гострий, чіткий, яскравий» (малюнок № 1). Стосовно «керівників» з групи УС3, то вони відчують посаду керівника як «легкий, мокрий, теплий» (малюнок № 1).

Тип «керівник» з високим рівнем розвитку управлінської свідомості семантизує образ професії у позитивних фізичних характеристиках (фактор «сила»), «керівник» з середнім рівнем розвитку – в позитивних фізичних характеристиках (фактор «сила»), «керівник» з низьким рівнем – також в позитивних оцінках (фактор «сила»). Тому маємо констатувати, що на

рівні смислових узагальнень глибинна семантика професії у типових «керівників» однакова і не має смислорозрізнавального потенціалу для диференціації рівнів управлінської свідомості.

Логічно було передбачити, що таку різницю всередині груп задають представники інших типів – «інтуїтивного» в групах УС1 і УС2 та «виконавець» в УС3. «Інтуїтивний» тип у групі УС1 бачить посаду в термінах: «зірковий, гострий, далекий, сліпучий» (малюнок № 2), «стрімкий, гострий, сильний, постійний» (малюнок № 3). Генералізована семантика тут виражає *напругу* (фактор «активність»). «Інтуїтивний» тип у групі УС2 продукує такі означення: «відірваний, піщаний, плавний, сухий, холодний» (малюнок № 6). Генералізована семантика – *дистанційованість* (фактор «оцінка»). Тип «виконавець» у групі УС3 характеризує посаду в лексемах: «білий, темний, ласкавий, нерівний» (малюнок № 1). Генералізована семантика – *амбівалентність* (фактор «оцінка»). Представники інженерної групи бачать посаду у термінах: «цікавий, непотрібний, грубий, важкий, сухий»

Отже, ми отримали, що глибинна семантика професії усіх «керівників» практично однакова і тому проведене зіставлення дозволило нам уточнити семантичний конструкт «посада управління» у свідомості керівників за різними рівнями її розвитку.

Констатовано, що розрізнавальний потенціал визначення рівня розвитку

свідомості несе в собі не семантика найчастотнішого типу «керівник», а семантика других за кількістю типів – «інтуїтивний» в групах УС1 (напряга) і УС2 (дистанційованість); «виконавець» в УС3 (амбівалентність). Саме в цих семантичних полях глибинні смисли утворюють фактори активності й оцінки. У фахівців інженерних

професій переважають типи «вченого» та «виконавця» і несподівано мало представлено тип «винахідника», семантизують свою інженерну посаду в термінах абсолютно інших ніж керівники, зв'язують її з дистанціюванням і в основному з професійною нереалізованістю та діють на рівні «компетентного виконавця».

Література

1. Алексеев А.А. Психометрия для менеджеров / Алексеев А.А., Громова Л.А.– Л.: Знание, 1991. – 164 с.
2. Артемьева Е. Ю. Основы психологии субъективной семантики / Артемьева Е. Ю. ; под ред. И. Б. Ханиной. – М. : Наука; Смысл. –1999. – 350 с. – Библиогр. : с. 314–349.
3. Артемьева Е.Ю. Описание структур субъективного опыта: контекст и задачи / Артемьева Е.Ю., Стрелков Ю.К., Серкин В.П. // Мышление. Общение. Опыт. Межвузовский тематический сборник. – Ярославль: ЯрГУ, 1983. – С. 99 – 108.
4. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психодиагностике. Изд. 3-е, доп. – Серия «Мастера психологии» – СПб.: Питер, 2002. – 668 с.
5. Дробот О.В. Психосемантичні особливості професійної свідомості майбутніх менеджерів: дис. ... кандидата психол. наук : 19.00.01 / Дробот Ольга Вячеславівна. – Од., 2009. – 239 с. – Библиогр. : с. 217-239.
6. Дробот О.В. Змістові критерії рівнів розвитку управлінської свідомості / Дробот О.В. // Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору: матеріали VII міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 22 – 24 листоп. 2012 р.). – Гуманітарний вісник. Переяслав-Хмельницький ДПУ ім. Г. Сковороди. Додаток 1 до Вип. 27, Том III(36). – К.: Гнозис, 2012. – С. 83 – 91.
7. Райгородский Д.Я. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие / Райгородский Д.Я.– Самара: БАХРАХ-М, 2002.– 672 с.
8. Drobot O.V. Managerial Mentality: Scientific Paradigm of Research / O.V. Drobot // Middle-East Journal of Scientific Research. 2013. № 13 (Special Issue on Socio-Economic Sciences and Humanities). pp. 101-107. ([http://www.idosi.org/mejsr/mejsr13\(sesh\)13/19.pdf](http://www.idosi.org/mejsr/mejsr13(sesh)13/19.pdf))

Drobot O. V., PhD in psychology, associate professor at the department

SEMANTIC CONSTRUCT OF 'ADMINISTRATOR'S POSITION' IN THE CONSCIENCE OF MANAGERS OF THREE ADMINISTRATIVE CONSCIENCE DEVELOPMENT LEVELS

The article provides the results of study of relation between the types of managers of three administrative conscience development levels (AC1, AC, AC3) obtained on the basis of psycho-geometric test and their method of identifying visual stimulus objects with an administrative position on the basis of visual semantic differential. Deep-lying semantics of the profession of all 'managers' are virtually the same, and therefore, the comparison provided us with a clearer picture of semantic construct of 'administrator's position' in the conscience of managers depending on different levels of its development.

It was revealed that differentiating potential of determining the level of conscience's development is borne not in semantics of the most commonly found type 'manager' but in semantics of other (in terms of their number) types: 'intuitive' in the groups of managers of high (AC1) and medium (AC2) level of development and 'executive' in low level (AC3). It is these semantic fields where deep senses form the activity and evaluation factors. Among the specialists of engineering professions, the reference group is dominated by the 'scientist' and 'executive' types while the 'inventor' type received unexpectedly low representation; they semantize their engineering position in absolutely different terms than those used by managers.

Keywords: administrative conscience, semantic construct of 'administrator's position', administrative conscience development levels, visual semantics, psycho-geometric type